

Prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou československou – tzv. Washingtonská deklarace z 16. října 1918¹⁴⁾

V této vážné chvíli, kdy Hohenzollernové nabízejí mír, aby zastavili vítězný postup spojeneckých armád a zabránili rozdělení Rakousko-Uherska a Turecka, a kdy Habsburové slibují federalizaci říše a autonomii nespokojeným národům, podrobeným jejich vládě, my, československá Národní rada, uznaná vládami spojeneckými a vládou americkou za prozatímní vládu československého státu a národa, v plném souhlasu s prohlášením českých poslanců, učiněným v Praze dne 6. ledna 1918, a vědomi si toho, že federalizace a tím více autonomie neznamenají ničeho pod habsburskou dynastií, činíme a prohlašujeme toto naše prohlášení nezávislosti.

Činíme tak, poněvadž věříme, že žádný národ nemůže být nucen žít pod svrchovností, které neuznává, a poněvadž máme vědomí a pevné přesvědčení, že náš národ nemůže se volně vyvíjet v habsburské lži-federaci, která není než novou formou odnárodňujícího se útisku, pod nímž jsme trpěli minulá tři století. Máme za to, že svoboda jest prvním požadavkem federalizace, a jsme přesvědčeni, že svobodní národové střední a východní Evropy snadno utvoří federaci, jestliže to shledají nutným.

¹⁴⁾ Prohlášení – **Deklarace nezávislosti československého národa** – vzniklo ve Washingtonu 16. října 1918, ale jako místo vydání je uvedena Paříž s datem 18. 10. 1918. Proto se též datum vydání běžně uvádí jako datum vzniku. Deklarace odmítala jednoznačně císařský manifest Karla I. z 16. 10. 1918, který proponoval federalizaci Rakousko-Uherska pod vládou Habsburků a transformaci Rakouska ve federaci čtyř států: rakousko-německého, českého, jihoslovenského a ukrajinského. Deklarace byla koncipována T. G. Masarykem, ale její originál nemá žádné podpisy. Jen průvodní dopis k němu nese podpis T. G. Masaryka (viz J. B. Kozák, *T. G. Masaryk a vznik Washingtonské deklarace v říjnu 1918*. Praha 1968). Deklaraci doručil T. G. Masaryk prezidentovi USA Wilsonovi 17. 10. 1918, den před odpovědí prezidenta centrálním mocnostem, ve které přiznal Čechům i jižním Slovanům právo na sebeurčení a samostatnost. Prezident vyzval rakouskou vládu jednat přímo s československou vládou v Paříži. Císař Karel I. poté vyzval Národní výbor v Praze (ustavený v létě 1918 v novém složení) k přímé účasti na jednáních, vedoucích k předání moci do rukou první vlády československého státu (24. 10.), resp. k vyhlášení samostatného československého státu Národním výborem (28. 10.). Zahraněční akce vedená T. G. Masarykem byla podstatným způsobem posílena 14. 10. 1918 uznáním **prozatímní československé vlády** (skládající se z T. G. Masaryka, E. Beneše a M. R. Štefánika) ze strany dohodových států. Koncem října císař souhlasil s tím, aby se skupina vedoucích českých politiků vedených Dr. Karlem Kramářem (předseda Národního výboru) setkala ve Švýcarsku se zástupci emigrace, vedenými Edvardem Benešem. Delegace domácích politiků plně podpořila zahraniční akci s její politickou linií i programem. Byl přijat **společný program**, ve kterém bylo stanoveno:

- 1) Československé země budou mít státní zřízení republikánské.
- 2) Veškerá jednání prozatímní vlády v Paříži se schvalují – kabinet bude doplněn, jakmile to situace umožní.
- 3) T. G. Masaryk byl označen za hlavu výkonné moci (prezidentem republiky).
- 4) Dr. K. Kramář bude ministerským předsedou, Dr. Beneš ministrem zahraničí, generál Štefánik ministrem národní obrany. Vláda bude mít 14 členů – z toho jeden Němec, tři Slováci (Šrobár, Hodža, Ivanka) a zbytek Češi (Rašín, Šámal, Švehla, Klofáč, Soukup, Habrman, Staněk).

(Viz Jan Galandauer, *Vznik Československé republiky 1918. Programy, projekty, perspektivy*. Svoboda, Praha 1988, str. 230, který jako pramen uvádí zprávu Dr. Beneše, V Ženevě a v radě spojenců. Jednání s pražskou delegací v Ženevě v říjnu 1918. Naše účast v jednání o příměří s centrálními mocnostmi v listopadu 1918 in *Naše revoluce III., 1925–1926*, str. 1–29.)
Text převzat z publikace Dr. E. Beneš, *Světová válka a naše revoluce*, díl III. Čin a Orbis, Praha 1931, str. 472, kde je jako pramen uveden Official U. S. Bulletin, vol. 2, čís. 411 z 19. 10. 1918, str. 3.

Činíme toto prohlášení na základě našeho historického a přirozeného práva. Byli jsme samostatným státem již od sedmého století a r. 1526 jako samostatný stát, sestávající z Čech, Moravy a Slezska, spojili jsme se s Rakouskem a s Uhrami v obrannou jednotu proti tureckému nebezpečí. Nikdy jsme se v této konfederaci nevzdali dobrovolně svých práv jako samostatný stát. Habsburkové porušili svou smlouvu s naším národem, nezákonně překročující naše práva a znásilňující ústavu našeho státu, kterou sami přísahali zachovat, a my proto odpíráme zůstat déle součástíkou Rakousko-Uherska v jakékoli formě.

Požadujeme pro Čechy právo, aby byli spojeni se svými slovenskými bratry ze Slovenska, kdysi součástky našeho národního státu, odtržené později od našeho národního těla a před 50 lety vtělené v uherský stát Maďarů, kteří nevylicitelným násilím a krutým útlakem podrobených plemen pozbyli veškerého mravního a lidského práva vládnout komukoliv, kromě sobě samým.

Svět zná dějiny našeho zápasu proti habsburskému útlaku, zesílenému a v systému uvedenému dualistickým vyrovnáním Rakousko-Uherským z r. 1867. Tento dualismus je toliko nestoudnou organizací hrubé síly a vykořisťování většiny menšinou; je to politický útok Němců a Maďarů proti našemu vlastnímu národu stejně jako proti jiným slovanským a latinským národům monarchie. Svět zná historii našich práv, kterých Habsburkové sami neodvážili se popírat. František Josef uznal opětovně nejslavnějším způsobem svrchovaná práva našeho národa. Němci a Maďaři postavili se na odpor tomuto uznání a Rakousko-Uhersko, sklánějíc se před Pangermány, stalo se kolonií Německa a jako jeho předvoj na východě vyvolalo poslední balkánský konflikt stejně jako nynější světovou válku, kterou Habsburkové počali sami bez souhlasu zástupců lidu.

Nemůžeme a nechceme nadále žít pod přímou nebo nepřímou vládou těch, kdo znásilnili Belgii, Francii a Srbsko, chtěli být vrahy Ruska a Rumunska, jsou vrahy desetitisíců občanů a vojnů naší krve a spoluviníky bezpočetných nevysovných zločinů, spáchaných v této válce proti lidskosti těmito dvěma degenerovanými a neodpovědnými dynastiemi. Nechceme zůstat součástíkou státu, který nemá existenčního oprávnění a který odpíráje přijmout základní zásady moderní světové organizace, zůstává toliko umělým, nemorálním politickým útvarem, který překáží každému hnutí, směřujícímu k demokratickému a sociálnímu pokroku. Habsburská dynastie, zatížená nesmírným dědictvím chyb a zločinů, je stálou hrozbou světového míru a my považujeme za svoji povinnost k lidstvu a civilizaci přispět k jejímu pádu a zničení.

Odmítáme svatokrádežné tvrzení, že moc dynastie habsburské a hohenzollernské je původu božského; odpíráme uznání božské právo králů. Naš národ povolal Habsburky na český trůn ze své svobodné vůle a tímto právem je sesazuje. Prohlašujeme tímto habsburskou dynastií za nehodnou, aby vedla náš národ, a upíráme jí veškerá práva vládnout československé zemi, která, to zde nyní prohlašujeme, bude od nynějška svobodným a nezávislým lidem a národem.

Přijímáme ideály moderní demokracie a budeme k nim lnout, poněvadž to byly ideály našeho národa po staletí. Přijímáme americké zásady, jak byly stanoveny prezidentem Wilsonem: zásady o osvobozeném lidstvu, skutečné rovnosti národů a vládách, odvozujících všecku svou spravedlivou moc ze souhlasu ovládaných. My, národ Komenského,

nemůžeme než přijmout tyto zásady, vyjádřené v americké deklaraci nezávislosti, v zásadách Lincolnových a v prohlášení lidských a občanských práv. Za tyto zásady proléval národ náš krev před stoletími, v památných válkách husitských, za tytéž zásady proléval náš národ krev dnes po boku svých spojenců v Rusku, v Itálii a ve Francii.

Načrtneme jen hlavní zásady ústav československého národa: konečné rozhodnutí o ústavě samé náleží zákonitě zvoleným zástupcům osvobozeného a sjednoceného národa.

Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze o pokrok zaručí úplnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slova, tisku a práva shromažďovacího a petičního. Církev bude odloučena od státu. Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím: ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na roveň mužům. Práva menšiny budou chráněna poměrným zastoupením; národní menšiny budou požívat rovných práv. Vláda bude mít formu parlamentární a bude uznávat zásady iniciativy a referenda. Stálé vojsko bude nahrazeno milicí.

Československý národ provede dalekosáhlé sociální a hospodářské reformy; velkostatky budou vyvlastněny pro domácí kolonizaci; výsady šlechtické budou zrušeny. Národ náš převezme svou část předválečného státního dluhu rakousko-uherského; válečné dluhy ponecháme těm, kdo do nich zabředli.

Ve své zahraniční politice přijme československý národ plnou část odpovědnosti za reorganizaci východní Evropy. Přijímá cele demokratický a sociální princip národnosti a souhlasí s naukou, že veškeré úmluvy a smlouvy mají být sjednávány otevřeně a upřímně, bez tajné diplomacie.

Naše ústava postará se o účinnou, rozumnou a spravedlivou vládu, která vyloučí jakékoliv zvláštní výsady a znemožní třídní zákonodárství.

Demokracie porazila teokratickou autokracii. Militarismus je zničen – demokracie je vítězná; – na základech demokracie lidstvo bude reorganizováno. Mocnosti temnoty sloužily vítězství světa – vytoužený věk lidstva vstává.

Věříme v demokracii – věříme ve svobodu – a ve svobodu vždy větší a větší.

Dáno v Paříži, dne 18. října 1918.

profesor T. G. Masaryk,
předseda ministerské rady a ministr financí,
generál Dr. Milan Štefánik,
ministr národní obrany,
Dr. Edvard Beneš,
ministr zahraničních věcí a ministr vnitra